

**Натела КОРДЗАЯ,
Богдан ЄГОРОВ**

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Обґрунтовано актуальність формування та підтримки державної регуляторної політики в сфері продовольчої безпеки. Проаналізовано законодавство США, окремих країн СНД, Азії та ЄС, що регулює продовольчу безпеку. Зроблено висновки щодо різниці рівня державного регулювання основ продовольчої безпеки в Україні та інших країнах світу.

Ключові слова: продовольча безпека, державне регулювання, законодавство, агропромисловий комплекс.

Кордзая Н., Егоров Б. Государственное регулирование продовольственной безопасности. Обоснована актуальность формирования и поддержки государственной регуляторной политики в области продовольственной безопасности. Проанализировано законодательство США, некоторых стран СНГ, Азии и ЕС, регулирующего продовольственную безопасность. Сделаны выводы о разнице уровня государственного регулирования основ продовольственной безопасности в Украине и других странах мира.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, государственное регулирование, законодательство, агропромышленный комплекс.

Постановка проблеми. Забезпечення продовольчої безпеки розглядається світовою спільнотою як пріоритетне завдання. Дослідження глобальних тенденцій і чинників розвитку світової продовольчої системи свідчить про те, що в довгостроковій перспективі вона функціонуватиме в режимі дефіциту й погіршення умов формування ресурсів, адже основний приріст виробництва відбувається за рахунок сільського господарства країн, що розвиваються, а розвинені країни вже майже вичерпали екологічно безпечний ресурс [1].

За останній час окреслилися загальносвітові тенденції формування продовольчої безпеки країн, основою яких є комплексність і перманентність. Проте, залежно від особливостей національної продовольчої системи, періоду її розвитку, від того, яка складова продовольчої безпеки набиратиме на тому чи іншому етапі пріоритетного значення, завдання її забезпечення модифікуються разом із змінами внутрішніх і зовнішніх загроз [2].

Забезпечення продовольчої безпеки неможливе без державного регулювання, адже однією із функцій кожної країни є стабільне виробництво продуктів харчування, доступність їх отримання та спо-

живання за рахунок власного виробництва та імпорту. Ця функція реалізується під контролем державних органів.

Дослідження показують, що нині немає жодної держави, яка б не переймалася питаннями продовольчої безпеки. Однак кожна країна має свої завдання у покращанні продовольчого забезпечення свого населення залежно від досягнутого рівня у вирішенні цієї проблеми [3].

Серед науковців, які займалися тлумаченням поняття "продовольча безпека", визначенням її принципів, методів оцінки та рівнів, можна виділити українських авторів П. Саблук [4], О. Гойчук [5], І. Миценко [6] та іноземних – П. Михайлушкін [7], Дж. Даниель [8]. Крім того, окремі аспекти організаційно-правового та законодавчого забезпечення продовольчої безпеки, а також міжнародний досвід правового регулювання якості сільськогосподарської продукції висвітлено в роботах В. Панченко [9], М. Гребенюк [10].

Мета дослідження – здійснення порівняльного аналізу законодавчої бази та особливостей регуляторної політики різних країн світу в області формування та забезпечення відповідного рівня продовольчої безпеки.

Матеріали та методи. Для досягнення поставленої мети проведено глибокий літературний аналіз, зокрема, законодавства країн світу на предмет наявності стандартів, регламентуючих поняття, механізми оцінки та підвищення продовольчої безпеки на рівні держави.

Результати дослідження. На сьогодні країни пострадянського простору мають достатньо змістовну нормативно-правову базу для реалізації політики продовольчої безпеки.

У Республіці Білорусь ще в 2004 р. ухвалено Концепцію національної продовольчої безпеки та низку державних програм розвитку сільського господарства [11]. Згідно з цією Концепцією передбачається три етапи досягнення національної продовольчої безпеки країни [11]:

- здійснення екстрених заходів із подолання спаду виробництва, відновлення матеріально-технічної бази сільського господарства, створення умов його ефективного функціонування в ринкових умовах;
- динамічне нарощування обсягів постачання сільськогосподарської сировини, достатніх для збалансування внутрішнього ринку за попитом і пропозицією за рахунок власного виробництва;
- технічне переозброєння продовольчого комплексу, забезпечення приросту виробництва сільськогосподарської продукції на основі застосування новітніх, ефективних технологій, достатнього для вирішення продовольчої проблеми та досягнення оптимального рівня у зовнішньоекономічній діяльності.

Забезпечення продовольчої безпеки також передбачає розвиток виробництва екологічно чистої продукції як перспективного напрямку. Відповідно до Концепції, сьогодні передбачається певна трансфор-

мація технологій, впровадження інновацій, що має забезпечити приріст обсягів виробництва сировини та продовольства настільки, що уможливить вирішити стратегічні завдання, досягти оптимального рівня продовольчої безпеки, зокрема, в зовнішньоекономічній діяльності агропромислового комплексу, та переорієнтувати агропродовольчу політику на безпеку харчування [1; 11].

Російська Федерація в 2010 р. затвердила Доктрину продовольчої безпеки, яка передбачає збільшення до 2020 р. питомої ваги російського зерна на внутрішньому ринку до 95 %, цукру – до 80 %, частки вітчизняного м'яса та харчової солі повинна становити не менше 85 %, рослинної олії та риби – 80 %, картоплі – 95 %, молочної продукції – не нижче 90 %. До того ж планується виготовлення не менше 80 % усіх основних видів харчових продуктів, що споживаються в країні [1; 4; 12].

Парламент Республіки Молдова в 2011 р. затвердив Постанову "Про затвердження Стратегії національної безпеки Республіки Молдова", у якій стверджується, що безпека країни перебуває під впливом низки ризиків, які можуть перерости в загрози у випадках їх ігнорування або неналежного управління ними [13]. Однією з таких загроз уряд країни вважає низький рівень продовольчої безпеки. У цьому ж документі зазначається, що забезпечення внутрішньої продовольчої безпеки країни покладено на агропромисловий комплекс країни. При цьому пріоритетними завданнями сфери агропромислової галузі стануть модернізація виробництва продовольства, розподіл і просування, розвиток продовольчих ринків у країні, нагляд за політикою цін на товари першої необхідності, контроль якості харчових продуктів, що імпортуються, у т. ч. генетично модифікованих.

Республіка Вірменія з метою забезпечення продовольчої безпеки прийняла низку нормативних актів. Відповідно до закону "Про забезпечення продовольчої безпеки" щорічний баланс необхідного й фактичного рівнів харчових продуктів затверджується Урядом до 1 березня наступного року [14]. "Стратегія національної безпеки Республіки Вірменія" передбачає зростання виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства, поліпшення балансу між імпортом і експортом продовольства, забезпечення міжнародних критеріїв продовольчої безпеки, реалізацію комплексних територіальних програм, особливо економічного й соціального розвитку населених пунктів прикордонних і гірських районів, підвищення рівня продуктивності в аграрному секторі шляхом упровадження передових технологій. "Концепція забезпечення продовольчої безпеки Республіки Вірменія" передбачає підвищення продовольчої самодостатності до 84 % у 2020 р. [15].

"Стратегічний план розвитку Республіки Казахстан" – один із документів, прийнятий з метою забезпечення продовольчої безпеки

в країні. Цей План передбачає, що до 2020 р. у сфері сільського господарства повинно відбутися збільшення до 8 % експортного потенціалу аграрної галузі в загальному обсязі експорту, частки переробки м'яса – до 27 %, молока – до 40, плодів і овочів – до 12 %; продуктивність праці в агропромисловому комплексі планується збільшити не менш ніж у 2 рази [16].

Ще одним документом, який регламентує відношення у сфері продовольчої безпеки Республіки Казахстан, є закон "Про державне регулювання розвитку агропромислового комплексу та сільських територій" від 2005 р. Відповідно до цього Закону продовольча незалежність країни за видами продовольчих товарів вважається незабезпеченою, якщо їх річне виробництво в республіці становить менше 80 % річної потреби населення відповідно до фізіологічних норм споживання [17].

Згідно з "Програмою з розвитку агропромислового комплексу в Республіці Казахстан на 2013–2020 роки" передбачається збільшення частки харчової продукції, яка підлягає моніторинговим лабораторним дослідженням до 0.4 % до 2020 р. та введення в обіг додаткових сільськогосподарських земель із числа тих, що не раціонально використовуються, обсягом 6.8 млн га до 2020 р. [18].

Провідні країни світу розглядають продовольчу безпеку як важливу умову внутрішньої політичної та соціально-економічної стабільності країни та її незалежності [19].

Основними напрямками забезпечення продовольчої безпеки США є:

- програма підтримки фермерів "Стабілізація доходів фермерів" (до її складу входять програми: "Державна програма підтримки цін", "Страхування врожаю", "Сільськогосподарський кредит"), на яку витрачається до 50 % усіх бюджетних аграрних асигнувань [19]. Рівень підтримки аграрних цін сягає 50 %, а 21 % доходів фермерів складають прямі субсидії держави. Окрім того, значні обсяги фінансових ресурсів у США спрямовуються на закупівлю надлишків сільськогосподарської продукції у фермерів з метою утримання закупівельних цін і гарантування дохідності виробників сільськогосподарської продукції [20];

- особлива увага в політиці формування продовольчої безпеки приділяється державним програмам продовольчої допомоги бідним групам населення. Для цих цілей спеціальною Службою США з питань продовольства і послуг споживачам розроблено та втілено в життя понад 15 програм продовольчої допомоги малозабезпеченому населенню: пенсіонерам, безробітним, безкоштовне харчування в школах тощо [20];

- створено систему контролю якості й безпеки продуктів харчування;

• прийнято закон "Про продовольчу безпеку" (21 грудня 2010 р.), покликаний забезпечити безпеку продовольства США шляхом перегляду акцентів: відтепер увага федеральних органів регулювання буде зосереджена не стільки на реагуванні на випадки забруднення продовольчої продукції, скільки на їх запобіганні [20].

Метою продовольчої політики Європейського Союзу є досягнення високих стандартів безпеки продовольства, захист і поліпшення здоров'я споживачів, захист довкілля. Одним із основних механізмів забезпечення продовольчої безпеки ЄС є фінансова підтримка фермерів, яка виплачується, ураховуючи площі сільгоспугідь і поголів'я худоби [21]. Крім того, в Європейському Союзі розроблений документ щодо продовольчої політики спільноти – "Біла книга про продовольчу безпеку" [22]. Цей документ передбачає низку заходів для поліпшення теперішньої системи й забезпечення повного контролю за оборотом продовольства, починаючи з фуражу до моменту, поки продовольчий продукт не дістанеться споживача [3].

Жорстку протекціоністську політику в питаннях забезпечення продовольчої безпеки проводить Японія. Так, у цій країні існує політика обмеження на ввіз (через встановлення високих імпорتنих бар'єрів) тих продуктів, імпорт яких може конкурувати з внутрішнім виробництвом. Наприклад, майже повністю заборонено імпорт рису (незважаючи на те що держава закупає його на внутрішньому ринку за цінами, значно вищими за світові) [23]. При тому, що сільське господарство становить лише 2 % ВВП Японії, галузь забезпечує майже 40 % потреб країни в харчових продуктах і сільськогосподарській сировині для переробних підприємств. Завдяки застосуванню сучасних аграрних технологій країна має найвищу врожайність сільгоспкультур. Так, на початку нинішнього століття за врожайністю зернових (з 1 га площі) Японія випереджала такі "зернові" країни, як США – в 1.3 раза, Канаду – майже в 2 рази, Україну та Росію – майже в 6 разів [24].

Інша азіатська країна, яка досягла за останні роки вражаючих результатів у сфері забезпечення населення продуктами харчування, – це Китай, який вже досяг 80 % рівня забезпеченості за всіма основними групами продовольчих товарів. У 2006 р. в Китаї скасовано сільськогосподарські податки. Країна володіє лише 7 % світових орних угідь, при цьому кількість працюючих в сільгоспсекторі КНР сягає 40 % загальної кількості фермерів, зайнятих у світовій економіці, виробляє майже 20 % зернових, посідає лідируючі позиції в світі за виробництвом бавовни, м'яса, молока, яєць, олійних культур [24].

Одним із головних напрямів регулювання продовольчого ринку Китаю є регулювання цін, а саме – встановлення на аграрну продукцію раціональних цін, гарантованих державою. Крім того, на думку провідних китайських дослідників, національне сільське господарство не

зможе забезпечити всі потреби населення в харчових продуктах, і країна буде вимушена шукати додаткові площі за кордоном. Саме тому Міністерство сільського господарства КНР розробило спеціальну державну програму, яка заохочує китайські компанії купувати сільськогосподарські землі за межами країни [24].

Останнім часом деякі країни намагаються забезпечити власну продовольчу безпеку за допомогою "земельного аутсорсингу" – коли країни-імпортери продовольства з обмеженими ресурсами землі й води, однак зі значними фінансовими можливостями, скуповують або орендують сільськогосподарські землі за кордоном. Так, Китай придбав землі в Конго під плантацію для виробництва пальмової олії. Землі в Судані передаються арабським країнам – Єгипту, Йорданії, Кувейту, Саудівській Аравії, а також Південній Кореї. Крім того, Саудівська Аравія підписала договір на освоєння землі в Танзанії. Уряд Індії також підтримує придбання сільськогосподарських земель за кордоном як альтернативу купівлі продовольства на зовнішньому ринку. Відповідні угоди на придбання землі укладені з Ефіопією, Кенією, Мадагаскаром, де планується вирощувати рис, цукрову тростину, олійні культури, кукурудзу, боби, чай, овочі [25].

Україна, на жаль, залишається у невеликому колі країн, що донині не сформували державну систему забезпечення продовольчої безпеки. Наразі правовою основою продовольчої безпеки є лише Конституція України [26]. Так, ч. 2 ст. 50 Конституції передбачено, що кожному громадянину гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Указом Президента України від 28.12.2005 р. за № 1867/2005 введено в дію Рішення РНБО України "Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України" (від 09.01.2005 р.), згідно з яким основними напрямками державної політики в цій сфері визнано [27]:

- забезпечення належної якості та безпеки продовольчої продукції, що реалізується на внутрішньому ринку, та її цінової доступності для населення України;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та можливості її виходу на міжнародний ринок;
- стимулювання виробництва екологічно безпечної продукції відповідно до потреб населення шляхом упровадження екологічно безпечних технологій;
- спрямування екологічної політики на зростання продуктивності, підвищення конкурентоспроможності та технологічного рівня сільськогосподарського виробництва тощо.

Крім того, стратегічні цілі й основні завдання політики національної безпеки з напрямку продовольчої безпеки визначено в Стратегії національної безпеки України "Україна у світі, що змінюється" та затверджені Указом Президента України № 287/2015 від 26 травня 2015 р.: розвиток аграрного ринку, створення умов для розкриття потенціалу аграрного сектора для забезпечення потреб населення України доступним, якісним і безпечним продовольством, утвердження її ролі як важливого експортера аграрної продукції [28].

Основні пріоритети національних інтересів України в галузі забезпечення продовольчої безпеки закріплені також у Законі України "Про основи національної безпеки України", де зазначено: "основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України є забезпечення продовольчої безпеки..." [29].

До того ж законодавством передбачено й обсяги формування державного продовольчого резерву, які є економічно обґрунтованими та необхідними для забезпечення продовольчої безпеки нашої держави. Так, відповідно до п.п. 9.3.1. п. 9.3. ст. 9 Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" Аграрний фонд з метою підтримки належного рівня продовольчої безпеки формує державний продовольчий резерв, який у розрізі окремих об'єктів державного цінового регулювання не може бути меншим 20 % обсягів їх річного внутрішнього споживання [30].

Також формують систему регулювання виробництва та споживання одних із найбільш важливих продуктів харчування населення країни, які є окремими елементами продовольчої безпеки України, такі Закони України, як: "Про зерно та ринок зерна в Україні" [31], "Про молоко та молочні продукти" [32], "Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них" [33].

Висновки. Країни Європейського Союзу та США, а також найбільші країни Азії, а саме – КНР і Японія, мають достатньо сильну та перевірену законодавчу систему, яка регулює відносини в сфері продовольчої безпеки. В них інструменти державного регулювання продовольчої безпеки спрямовані переважно на підтримку прибутків фермерів, сприяння експорту вітчизняного продовольства, забезпечення населення доступними та якісними продуктами харчування.

Рівень продовольчої безпеки передусім залежить від рівня системного аналізу чинників її формування: від аналізу стану та механізму збереження й підвищення родючості та екологічності ґрунтів, стану селекційно-генетичного забезпечення рослинництва й тваринництва, стану виробництва та якості сільськогосподарської техніки та добрив до ефективних шляхів формування продовольчих ринків. При цьому надзвичайно важливим є вивчення стану імпортозалежності кожного елемента ланцюга формування продовольчої безпеки та розробка організаційно-економічного механізму зменшення рівня імпортозалежності. Усі ці питання навіть у високорозвинених країнах

вивчені та запроваджені в недостатній мірі, що й призводить до суттєвих коливань на продовольчих світових ринках.

У країнах СНД система продовольчої безпеки взагалі перебуває на стадії зародження, однак, не дивлячись на це, у деяких із них (Республіка Казахстан, Республіка Молдова, Російська Федерація, Республіка Білорусь, Республіка Вірменія) вже є досить потужна база законодавчих актів, які регламентують цю систему.

На жаль, в Україні, на відміну від розвинених країн світу, на сьогодні майже відсутня чітко визначена система загальнодержавного "спостереження" за формуванням та рівнем продовольчої безпеки. Немає також і будь-якого єдиного законодавчого документа, прямо регламентуючого питання формування продовольчої безпеки, оцінки її рівня та механізмів державного регулювання.

Ураховуючи досвід країн, які забезпечують достатньо високий рівень продовольчої безпеки, а також загальносвітові тенденції та особливості формування основ продовольчої безпеки, в Україні найближчим часом необхідно розробити модель формування продовольчої безпеки та управління нею, а також випрацювати та прийняти низку законних і підзаконних актів, які б регламентували регуляторну політику держави на засадах високої конкурентоспроможності та низької імпортозалежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Мониторинг* продовольственной безопасности ЕАЕС : 2014. Москва. 2015. Евразийская экономическая комиссия. 35 с. URL : http://www.eurasiancommission.org/ru/act/prom_i_agroprom/dep_agroprom/monitoring/Pages/analyse.aspx.
2. *Пилипенко К. А.* Продовольча безпека країни – її соціально-економічні напрямки. Вісн. Сумського нац. аграр. ун-ту. 2013. Вип. 12 (58). С. 48—51. Серія "Економіка і менеджмент".
3. *Румик І. І.* Понятійні аспекти продовольчої безпеки як складової національної безпеки України. Вчені записки Університету "КРОК". 2014. Вип. 35. С. 22—32.
4. *Саблук П. Т., Білорус О. Г., Власов В. І.* Глобалізація і продовольство : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2008. С. 145.
5. *Гойчук О. І.* Продовольча безпека : монографія. Житомир : Полісся, 2004. С. 348—359.
6. *Миценко І. М.* Продовольча безпека України: оцінка стану та світовий досвід вирішення проблеми ; за ред. В. А. Плаксова. Кіровоград, 2001. 203 с.
7. *Михайлушкин П. В., Баранников А. А.* Условия и основные критерии обеспечения продовольственной безопасности. Научный журн. КубГАУ. 2013. № 92 (08). С. 1—23.
8. *Daniel J. Raiten.* Center for Food Safety and Applied Nutrition (U.S.). Federation of American Societies for Experimental Biology. [s. l.] : Life Sciences Research Office, 1990. 99 p.

9. Панченко В. В. Міжнародний досвід щодо організаційно-правового забезпечення продовольчої безпеки України. Актуальні проблеми правохоронної діяльності та юридичної науки : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 252—254.
10. Гребенюк М. Проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки в окремих зарубіжних державах. Підприємництво, господарство, право. 2010. № 10. С. 52—55.
11. Постановление Совета Министров Республики Беларусь "О концепции национальной продовольственной безопасности Республики Беларусь" : от 10.03.2004 г., № 252. URL : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic34/text337.htm>.
12. Доктрина продовольственной безопасности Российской Федерации. Утв. Указом Президента Российской Федерации от 30.01.2010 г., № 120. URL : <http://www.mcx>.
13. Постановление Парламента Республики Молдова "Об утверждении Стратегии национальной безопасности Республики Молдова" № 153 от 15.07.2011. URL : <http://lex.justice.md/ru/328010/>.
14. Закон Республики Армения "Об обеспечении продовольственной безопасности" от 05.06.2002 г., № 3Р-338. URL : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=22406.
15. Стратегия национальной безопасности Республики Армения. URL : <http://www.mil.am/files/NATIONAL%20%20SECURITY%20STRATEGYrus.pdf>.
16. Стратегічний план розвитку Республіки Казахстан. URL : http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs.
17. Закон Республіки Казахстан "Про державне регулювання розвитку агропромислового комплексу та сільських територій". URL : <https://www.zakon.kz/63035-zakon-rk-o-gosudarstvennom.html>.
18. Програма з розвитку агропромислового комплексу в Республіці Казахстан. URL : <http://karabalyk.kostanay.gov.kz/gosudarstvennyeprogrammy/programma-po-razvitiyu-agropromyshlennogo-kompleksa-v-respublike-kazakhstan-na-2013-2020-gody-agrobi>.
19. Олійник В. О. Державне регулювання у сфері забезпечення продовольчої безпеки: зарубіжний досвід. Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. Вип. 1 (12). Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. С. 103—111.
20. Калабеков И. Россия, Китай и США в цифрах URL : <http://kaig.ru/outthrow.pdf>.
21. Продовольственная политика Европейского Союза. URL : www.meatinfo.lv/en/articles/laws/364-eu-food-policy.
22. WHITE PAPER ON FOOD SAFETY. URL : http://ec.europa.eu/dgs/health_food-safety/library/pub/pub06_en.pdf.
23. Бадурев Б. В. Продовольственная безопасность Японии : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.14 "Мировая экономика". Москва, 2007. 20 с.
24. Гребенюк М. Досвід Китайської Народної Республіки у сфері правового забезпечення продовольчої безпеки. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 4. С. 58—161.

25. *Азиаты* скупают африканские земли. URL : www.ukrradprom.com/digest/Aziati_skupayut_afrikanskie_zemli.html.
26. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. С. 141 (остання редакція від 02.06.2016).
27. Рішення РНБО України "Про стан агропромислового комплексу та заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки України". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1867/2005>.
28. "Стратегія національної безпеки України". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
29. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 р. № 964-IV (зі змін. та допов.). Відомості Верховної Ради України. 2006. № 14.
30. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
31. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні". URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/37-15>.
32. Закон України "Про молоко та молочні продукти". URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1870-15>.
33. Закон України "Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/486-15>.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2016.

Kordzaia N., Yegorov B. State regulation of food security.

Background. Nowadays the food security problem is quite important in the world. Food security ensuring in every country is not possible without government regulation, because one of the main functions of each country is sustainable food production, the availability of food by own production and import.

The aim of article is the comparative analysis of the legal framework and regulatory policy features of different countries in the field of formation and endurance of an appropriate level of food security.

Material and methods. To achieve the aim, a profound literary analysis of legislation of the countries around the world was held for the presence of standards that can govern the concept, evaluation mechanisms and food security improvement at country level.

Results. Leading countries in the world consider food security as an essential condition of internal political and social and economic stability of the country and its independence. Today, the CIS countries, European Union countries, United States and the largest countries in Asia, namely China and Japan have quite substantial and powerful legal framework for food security policy implementation: concepts, strategies and development plans, doctrine, laws and regulations.

Conclusion. Unfortunately, in Ukraine, there is no clearly defined system of national "observation" of the food security. Also, there is no single legislative document that can directly regulate following issues: food security formation, assessment of food security level and mechanisms of state regulation of food security.

Today, our country should create a model of food security formation and its management, also we should pass a number of laws and by-laws that would regulate state regulatory policy on the basis of high competitiveness and low import dependence.

Keywords: food security, government regulation, legislation, agricultural complex.

REFERENCES

1. *Monitoring* prodovol'stvennoj bezopasnosti EAES : 2014. Moskva. 2015. Evrazijskaja jekonomicheskaja komissija. 35 s. URL : http://www.eurasiancommission.org/ru/act/prom_i_agroprom/dep_agroprom/monitoring/Pages/analise.aspx.
2. *Pylypenko K. A.* Prodovol'cha bezpeka kraïny – i'i' social'no-ekonomichni naprjamky. *Visn. Sums'kogo nac. agrar. un-tu.* 2013. Vyp. 12 (58). S. 48—51. Serija "Ekonomika i menedzhment".
3. *Rumyk I. I.* Ponjatijni aspekty prodovol'choi' bezpeky jak skladovoi' nacional'noi' bezpeky Ukraïny. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK".* 2014. Vyp. 35. S. 22—32.
4. *Sabluk P. T., Bilorus O. G., Vlasov V. I.* Globalizacija i prodovol'stvo : monografija. Kyïv : NNC IAE, 2008. S. 145.
5. *Gojchuk O. I.* Prodovol'cha bezpeka : monografija. Zhytomyr : Polissja, 2004. S. 348—359.
6. *Mycenko I. M.* Prodovol'cha bezpeka Ukraïny: ocinka stanu ta svitovyj dosvid vyrishennja problemy ; za red. V. A. Plaksova. Kirovograd, 2001. 203 s.
7. *Mihajlushkin P. V., Barannikov A. A.* Uslovija i osnovnye kriterii obespechenija prodovol'stvennoj bezopasnosti. *Nauchnyj zhurn. KubGAU.* 2013. № 92 (08). S. 1—23.
8. *Daniel J.* Raiten. Center for Food Safety and Applied Nutrition (U.S.). Federation of American Societies for Experimental Biology. [s. l.] : Life Sciences Research Office, 1990. 99 p.
9. *Panchenko V. V.* Mizhnarodnyj dosvid shhodo organizacijno-pravovogo zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky Ukraïny. Aktual'ni problemy pravo-ohoronnoi' dijalnosti ta jurydychnoi' nauky : mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Dnipropetrovs'k : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 2013. S. 252—254.
10. *Grebenjuk M.* Problemy pravovogo zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky v okremyh zarubizhnyh derzhavah. *Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo, pravo.* 2010. № 10. S. 52—55.
11. Postanovlenie Soveta Ministrov Respubliki Belarus' "O koncepcii nacional'noj prodovol'stvennoj bezopasnosti Respubliki Belarus'" : ot 10.03.2004 g., № 252. URL : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic34/text337.htm>.
12. Doktrina prodovol'stvennoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii. Utv. Ukazom Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 30.01.2010 g., № 120. URL : <http://www.mcx>.
13. Postanovlenie Parlamenta Respubliki Moldova "Ob utverzhenii Strategii nacional'noj bezopasnosti Respubliki Moldova" Nr. 153 ot 15.07.2011. URL : <http://lex.justice.md/ru/328010/>.
14. Zakon Respubliki Armenija "Ob obespechenii prodovol'stvennoj bezopasnosti" ot 05.06.2002 g., № 3R-338. URL : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=22406.
15. Strategija nacional'noj bezopasnosti Respubliki Armenija. URL : <http://www.mil.am/files/NATIONAL%20SECURITY%20STRATEGYrus.pdf>.
16. Strategichnyj plan rozvytku Respubliki Kazahstan. URL : http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs.
17. Zakon Respubliki Kazahstan "Pro derzhavne reguljuvannja rozvytku agropromyslovogo kompleksu ta sil's'kyh terytorij". URL : <https://www.zakon.kz/63035-zakon-rk-o-gosudarstvennom.html>.
18. Programa z rozvytku agropromyslovogo kompleksu v Respublici Kazahstan. URL : <http://karabalyk.kostanay.gov.kz/gosudarstvennye-programmy/programma-po-razvitiyu-agropromyshlennogo-kompleksa-v-respublike-kazahstan-na-2013-2020-gody-agrobi>.
19. *Olijnyk V. O.* Derzhavne reguljuvannja u sferi zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky: zarubizhnyj dosvid. Derzhavne upravlinnja ta misceve samo-vrjaduvannja : zb. nauk. pr. Vyp. 1 (12). Dnipropetrovs'k : DRIDU NADU, 2012. S. 103—111.
20. *Kalabekov I.* Rossija, Kitaj i SShA v cifrah URL : <http://kaig.ru/outthrow.pdf>.

21. *Prodovol'stvennaja* politika Evropejskogo Sojuza. URL : www.meatinfo.lv/en/articles/laws/364-eu-food-policy.
22. WHITE PAPER ON FOOD SAFETY. URL : http://ec.europa.eu/dgs/health_food-safety/library/pub/pub06_en.pdf.
23. *Baduev B. V.* Prodovol'stvennaja bezopasnost' Japonii : avtoref. dis. ... kand. jekon. nauk : spec. 08.00.14 "Mirovaja jekonomika". Moskva, 2007. 20 s.
24. *Grebenjuk M.* Dosvid Kytajs'koi' Narodnoi' Respubliki u sferi pravovogo zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky. Pidpryjemnyctvo, gospodarstvo i pravo. 2013. № 4. S. 58—161.
25. *Aziaty* skupajut afrikanske zemli. URL : www.ukrradprom.com/digest/Aziati_skupajut_afrikanske_zemli.html.
26. Konstytucija Ukrai'ny vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny (VVR). 1996. № 30. S. 141 (ostannja redakcija vid 02.06.2016).
27. Rishennja RNBO Ukrai'ny "Pro stan agropromyslovogo kompleksu ta zahody shhodo zabezpechennja prodovol'choi' bezpeky Ukrai'ny". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1867/2005>.
28. "Strategija nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
29. Zakon Ukrai'ny "Pro osnovy nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny" vid 19.06.2003 r. № 964-IV (zi zmin. ta dopov.). Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. 2006. № 14.
30. Zakon Ukrai'ny "Pro derzhavnu pidtrymku sil'skogo gospodarstva Ukrai'ny". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.
31. Zakon Ukrai'ny "Pro zerno ta rynek zerna v Ukrai'ni". URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/37-15>.
32. Zakon Ukrai'ny "Pro moloko ta molochni produkty". URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1870-15>.
33. Zakon Ukrai'ny "Pro rybu, inshi vodni zhyvi resursy ta harchovu produkciju z nyh". URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/486-15>.